

15.11.2017

Kokousmuistio 7/2017

Aika 15.11.2017 klo 8.00–9.00

Paikka Pääministerin virka-asunto Kesäranta

Läsnä Sipilä Juha, puheenjohtaja
Orpo Petteri, varapuheenjohtaja
Eloranta Jarkko
Fjäder Sture
Grahn-Laasonen Sanni
Häkämies Jyri
Koskinen Jari
Liikanen Erkki
Lintilä Mika
Marttila Juha
Palola Antti
Pentikäinen Mikael
Penttilä Risto E.J.
Heinämäki Liisa (at.)
Lahtinen Markus (at.)
Sinko Pekka (s.)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 ja totesi kokouksen aiheena olevan perusturvan ja toimeliaisuuden kokonaisuudistus, jonka esittelee projektipäällikkö Liisa Heinämäki valtio-neuvoston kansliasta. Valmistellun keskustelunavauspuheenvuoron käyttävät toimitusjohtaja Jyri Häkämies EK:sta ja puheenjohtaja Antti Palola STTK:sta.

2 Perusturvan ja toimeliaisuuden kokonaisuudistus

Liisa Heinämäki esitteli perusturvan ja toimeliaisuuden kokonaisuudistusta valmistelevan TOIMI-hankkeen lähtökohtia, organisointia ja tavoitteita (liite 1). Kokonaisuudistuksen on määrä nostaa työllisyysastetta, kannustaa työn tekemiseen ja yrittäjyyteen sekä torjua ja vähentää eriarvoisuutta.

Järjestelmätasoisena toteutettava hanke tukee poliittisia toimijoita ja puolueita seuraavissa hallitusneuvotteluissa tehtävissä päätöksissä. Hanke tekee tarvittaessa ehdotuksia useammasta kokonaisuudistuksen vaihtoehdosta. Erityisesti tarkastellaan asumisen tukemisen vaihtoehtoja ja nykyisen järjestelmän heikkouksia mm. nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Työ-, talous- ja yhteiskuntajärjestelmien muutokset asettavat haasteita sosiaaliturvan kehittämiseksi. Uudet tulonmuodostuksen tavat, palkkatyön siirtyminen alustatalouteen ja globaaliin silpputyöhön avaavat uusia verotuksen ja sosiaaliturvaan liittyviä kysymyksiä. Toisaalta kasvavat tietovarannot ja digitalisaation hyödyntäminen tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia ongelmien ratkaisuun.

Jyri Häkämies korosti puheenvuorossaan työllisyyden ensisijaisuutta edellytyksenä hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitoon (liite 2). Matala työllisyysaste on Suomen keskeinen haaste. Työn murros ei helpota kannustinloukkuja ja korostaa tarvetta uudistaa sosiaaliturvaa työllisyyttä kohentavaksi. Perusturvan uudistaminen ei kuitenkaan yksin ratkaise ongelmia.

Kannustinloukkuja on vähennettävä mm. keventämällä työtulojen verotusta ja suosiolla niitä asumistuen määräytymisessä. Matalan tuottavuuden työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamista on parannettava ja perhevapaita uudistettava. Perustulokokeilun ohella on syytä harkita vaihtoehtoisia tapoja saavuttaa vastaavat päämäärät matalapalkkaisen työn, yleisen asumistuen ja toimeentulotuen yhdistämisen avulla.

Antti Palola peräänkuulutti periaatekeskustelua siitä, onko työssäkäyvien jatkossakin voitava tulla toimeen omalla palkallaan vai hyväksytäänkö malli, jossa myös työssäkäyvät tarvitsevat laajassa mitassa julkista tukea (liite 3). Kaikille kansalaisille on voitava turvata riittävä toimeentulo. Työn tekemisen on kuitenkin oltava aina kannattavampaa kuin tukien varassa eläminen. Uudistuksen lähtökohta ei saa olla sanktiolähtöinen vaan aktiivisuutta ja kannusteita lisäävä.

Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä on monimutkainen ja sen yksinkertaistaminen on arvo sinänsä. Työvoimapaalveluiden resurssien lisääminen ja palveluiden oikea kohdistaminen on välttämätöntä työllisyyden parantamiseksi. Lisäksi on tarpeen tarkastella asumiseen, asumiskustannuksiin ja työvoiman liikkuvuuteen liittyviä toimenpiteitä.

3 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia kysymyksiä ja näkökulmia:

- Kaavailtu uudistus on erittäin tervetullut ja tarpeellinen. Sosiaaliturva on kehitettävä kannustavammaksi ja myös työn korkeaan verotukseen on syytä puuttua.
- Uudistuksen kunniahimon taso on asetettava korkealle; ei vain näpertelyä nykyjärjestelmän parametreilla. Laajan uudistuksen tueksi tarvitaan vahva konsensus.
- Heikoista on huolehdittava, mutta valtaosa väestöstä ei voi elää tukien varassa. Tältä osin esimerkiksi nykyisen asumistuen laajuus on huolestuttavaa.
- On tuettava mieluummin työssäkäyntiä (negatiivinen tulovero) kuin joutenoloa (perustulo).
- Ansioperusteinen turva on jo sinänsä työllisyyteen kannustava, koska se tarjoaa perusturvaa paremmat edut muutostilanteissa.
- Työn murroksen kehitys on viime vuosina ollut hitaampaa kuin usein kuvitellaan. Kokoaikainen palkkaperusteinen työsuhde on edelleen vallitseva.
- Sosiaaliturvan kehittämisen ohella työn murrokseen vastaaminen voi edellyttää myös uutta työsuhteisiin liittyvää sääntelyä.
- Työn arvostus on vähentynyt ja erityisesti nuorten kiinnostus työn tekemiseen pitäisi saada viriämään.
- Nuorten syrjäytymisen näkökulmasta korostuu koulutusjärjestelmän kehittäminen ja erityisesti toisen asteen koulutusta vaille jäävien osuuden kääntäminen laskuun. Kasvatustyötä ei voi kuitenkaan säilyttää yksin kouluille ja siksi perheitä on tuettava.
- Myös korkeakoulututtujen osuutta on syytä nostaa ja kehittää korkeakoulujen kykyä vastata elinikäisen oppimisen haasteeseen.

- Maahanmuuttoa tarvitaan korkean työllisyyden ylläpitämiseen. Maahanmuuton näkökulma on tärkeää sisällyttää hankkeeseen.
- Asuntopolitiikka vaikuttaa sekä kouluttautumismahdollisuuksiin että työllistymiseen. Asumiseen liittyvät, työvoiman liikkuvuutta vähentävät ongelmat korjautuvat viime kädessä vain rakentamista lisäämällä.

4 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja totesi kokouksen olevan kuluvan vuoden osalta viimeinen. Vuoden 2018 kokousajankohdista informoidaan jäseniä lähiaikoina. Tavoitteena on kokoontua 6-8 kertaa. Aiheiden osalta on tarpeen ottaa ainakin koulutusjärjestelmän kehittäminen lähempään tarkasteluun. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9.00.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri